

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-402-3-26>

PAINTING BY MARIA BASHKIRTSEVA “JULIAN’S STUDIO”

КАРТИНА МАРІЇ БАШКИРЦЕВОЇ «СТУДІЯ ЖУЛІАНА»

Dorohan I. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer at the Department
of Creative Arts and Design
Dnipro National University
named after Oles Gonchar
Dnipro, Ukraine*

Дорогань І. В.

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри
образотворчого мистецтва і дизайну
Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Ім'я Марії Башкирцевої (1860–1884) художниці і франкомовної письменниці стало досить знаковим для культури кінця XIX – початку XX століття. Її творчість досліджували на Заході, особисто у Франції [6].

Дослідники називають Марію Башкирцеву художницею та мемуаристкою російського походження, хоча вона народилась і жила до дванадцяти років у селі Гавронці на Полтавщині.

«Щоденник» Башкирцевої, написаний французькою, став у європейській літературі бестселером, а її художні роботи – живописні та графічні – розміщені у провідних музеях світу: Парижа, Ніцци, Амстердама[4]. Музейні колекції описувала Дебрабандер Бекамп [2], вона нарахувала біля 147 робіт М. Башкирцевої.

Одна із картин авторки «Студія Жуліана» знаходиться в Україні, у Дніпровському художньому музеї. Про студію Жуліана у Парижі, в одному із розділів пише Михайло Слабошпицький у своїй книзі «Марія Башкирцева»[5]. В студії Жуліана чоловіче і жіноче відділення. Жіноче зібрало кандидаток у художниці різних національностей. Всі вони молоді, цілеспрямовані. Вони приїхали завойовувати Париж. Тому студія Жуліана – це ярмарок амбіцій і марнославства (с. 71).

Про те, як Марія адаптувалася у студії Жуліана, як наполегливо, незважаючи ні на що, ішла уперед, опановуючи майстерність, вона пише у своєму щоденнику. І – досягає неабиякого успіху. Її хвалять, вона отримує премії і нагороди [1].

Власник майстерні Рудольф Жуліан пропонує Марії написати для Салону картину, яка б зображувала робочу атмосферу його студії. Так у 1881 році з'являється полотно «Студія Жуліана – станковий живопис, багатофігурна композиція».

У період навчання М.Башкирцевої в Академії Жуліана в її «Щоденнику» з'являються записи – міркування, де вона використовує екфрасіс як «жанр» словесного уявлення. Звернемося до цього «жанру»

і ми, пригадавши, що термін «екфрасіс»[3] з грецької означає «викладення», «опис» творів зображувального мистецтва чи архітектури в літературному тексті.

Уважно розглядаючи картину «Студія Жуліана», пригадуємо, що система академічної освіти завжди надавала великого значення рисунку. Мікеланджело (1475–1564) зауважував, що саме рисунок – це джерело і душа всіх видів зображення. М. Башкирцева досконало володіла мистецтвом рисунка. У неї був свій «Альбом рисунків», який вона постійно поповнювала.

Башкирцева – художниця зображує світ художника, його реальне життя, роботу в майстерні. Як усякий художник, пропускаючи крізь себе свій твір,

Марія зображує там себе.

Із багатьох фігур полотна можна виділити три контрастних образи, кожен із яких може бути автопортретом М. Башкирцевої. Читаючи її «Щоденник», можна припустити, що саме ці три зображення молодих дівчат і є триєдиним унікальним образом самої художниці (у правому нижньому куті – спиною до глядача, у центрі – в блакитній сукні і фігура з палітрою в руках).

Площина картини наповнена великою кількістю фігур, предметів та деталей. Бачимо, що в композиційному рішенні всі три головні фігури практично «поєднані» єдиною лінією, яка умовно проходить крізь лінію очей. М. Башкирцева наче розкриває глядачу свої три «Я» через парадний образ, ліричний і драматичний.

Розташована в зоні золотого перетину, зображена в діалозі зі старшою наставницею, фігура з палітрою в руках – це образ художниці на гребені слави і величчі. Її ритмічно повторює, посилює і доповнює фігура дівчини в блакитному, і не випадковість композиційних прийомів дозволяє нам побачити, як ці обидві фігури єдині і водночас контрастні.

Кругла яскрава палітра, як головний атрибут художника, є поєднуючим моментом цих образів. Вона гармонійно врівноважує темну і світлу плями, посилюючи кольоровим акцентом нерозривність двох складових: образ художника – це праця, і слава – як результат.

Третя фігура зображена спиною до глядача, єдина на передньому плані, «обрізана» картинною площиною, наче затиснута в кутку і зосереджена на роботі – вона малює. Кожна із трьох фігур є особливою, виділеною, яскравою. Всі вони взаємодіють із оточуючим середовищем, а феноменальність композиційного рішення полягає у тому, що вони наче рухаються по колу, ведучи в атмосферу студії, примушуючи глядача знов і знов повертатися до виділених образів, які не лише тісно взаємодіють з усім зображеним на картині, а й складають основний «трикутник» в композиції твору.

Велике за розміром (165x187), багатофігурне, багатопланове полотно є свого роду наочним посібником для художників та мистецтвознавців. Ця картина не лише може бути чудовим примірником академічного станкового живопису, а й може розкрити таємний духовний світ її авторки.

Додаток:

Рис. 1. М. Башкирцева. Студія Жуліана. 1881 р., м. Дніпро. Дніпровський художній музей. Україна

Література:

1. Bachkirtseff M. Journal Edition integrale 26 September 1877-21 Decembre 1879, Lausanne. 1999. P.447.
2. Debrabandère-Descamps B. Marie Bashkirtseff. Editions NICE MUSEES. Nice. 2006. P. 48.
3. Дорогань І. «Горе Навсікаї» як автоекфрастичний текст. Вісник Харківського національного університету ім. Каразіна. 2014. № 1080. Вип. 69. С. 35-43.
4. Konz Louly Peacock. Marie Bashkirtseff's Life in Self-Portraits (1858-1884). The Edwin Mellen Press. Leviston, Queenston Lampeter. 2005. P. 238.
5. Слабошпицький М. Марія Башкирцева. «Ярославів вал», Київ. 2008. 239 с.
6. Творчість і доля М. Башкирцевої в оцінці французької критики: міфи і реальність / Дорогань І.В. Studia Methodologica. Альманах Тернопільського національно-педагогічного університету ім. В. Гнатюка. 2009. Вип. 28. С. 72-77.